

นารินทร์ แก้วสิมมา. 2552. ศึกษาวิเคราะห์วิทยวิธีในมิลินทปัญญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ดร.หอมหวล บัวระภา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจในหลักวิทยวิธีที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญญาและตระหนักถึงคุณค่าในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

วิทยวิธีที่ปรากฏในมิลินทปัญญา เป็นวิทยวิธีแบบตะวันออกโดยเฉพาะ กล่าวคือ เป็นการดำเนินการอภิปรายหรือโต้เถียงที่เป็นกระบวนการทางความคิดที่นำไปสู่การตระหนักรู้อย่างแจ่มแจ้งถึงข้อจำกัดของเหตุผล ถูกนำมาใช้ในการโต้แย้งความคิดผู้อื่น เป็นไปในเชิงปฏิเสธหรือหักล้างหรือเพื่อแสดงจุดยืนทางความคิดของผู้เสนอ โดยพยายามหาบทสรุปหรือเป้าหมายที่เป็นสัจจะให้ยังเห็นความจริง มีรูปแบบหรือกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การถาม-ตอบแบบยืนยัน
2. การถาม-ตอบแบบปฏิเสธ
3. การถาม-ตอบแบบทั้งยืนยันและปฏิเสธ
4. การถาม-ตอบแบบไม่ทั้งยืนยันและปฏิเสธ

นอกจากนี้ ยังพบว่า ข้อวิสัยชนาของพระนาคเสนเน้นการนำเสนอความจริงเป็นหลัก ซึ่งตรรกศาสตร์ตะวันออกถือว่าเป็นวิธีการ โน้มน้าวจิตใจได้ดีที่สุด กระบวนการวิทยวิธีในมิลินทปัญญา จึงเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้และความจริงแบบนिरินัย คือ เป็นการชักใช้ไล่เรียงด้วยเหตุผลเพื่อหาบทสรุปที่สามารถยังเห็นความจริง ขณะที่หลักกรรมต่าง ๆ ที่นำมาถาม-ตอบกันนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทรับรองว่าเป็นสัจธรรมหรือหลักความจริง ฉะนั้น ข้อสรุปหรือเป้าหมายของการถาม-ตอบจึงถูกพระนาคเสนกำหนดไว้ก่อนล่วงหน้าเรียบร้อยแล้ว ส่วนกระบวนการวิทยวิธีถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการชี้แจงหลักสัจธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้พระเจ้ามิลินท์เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งและริเริ่มนำไปปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ทดลองด้วยตัวเอง

ดังนั้น วิทยวิธีในมิลินทปัญญา จึงปรากฏคุณค่า 2 ประการ คือ 1) เป็นกระบวนการนำเสนอหลักสัจธรรมที่เชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ลงมือปฏิบัติเข้าใจว่าตนได้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง และ 2) เป็นเครื่องมือปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ด้านการโต้เถียงปะการมหรือถกเถียงปัญหาเชิงปรัชญาและในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือเผยแผ่พระสัจธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นความจริงอย่างประเสริฐ (อริยสัจจะ) ให้กว้างขวาง

Narin Kaewsimma. 2009. *A Critical Study of the Dialectic in the Milindapañhā*. Master of Arts Thesis in Philosophy, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisor : Dr. Homhuan Buarabha

ABSTRACT

This Research is a qualitative thesis which purposes of this study were to understand the dialectic appeared in the *Milindapañhā*, and realize in the value to be applied for further utilization. The findings were as follows :

The dialectic appeared in the *Milindapañhā* was specifically Eastern dialectic, that is to say; It was implementation for discussion or debate being thinking process leading to clearly realization in limitation of reason. It has been used for debate against others' ideas being negative or confuting to show positive point of the presenter. What it was expected was to find out conclusion or target which was the truth to have it be realized in the truth, there were 4 steps of model or process as follows :

1. Positive Thesis-Argument
2. Negative Counter-Thesis-Argument
3. Conjunctive Affirmation of the First Two-Argument
4. Disjunctive Denial of the First Two-Argument

Apart from this it was found that the answer of Phra Nāgasena had been mainly emphasized on the truth which the Eastern logic was considered as the best persuading, therefore the dialectic in *Milindapañhā* was the process to seek for knowledge and deductive truth, that is, it was reasonable interrogation to find out conclusion being able to realize the truth while for various types of doctrine to be asked-answered to one other, the Theravāda Buddhist philosophy was accepted to be truth or truth principle, therefore for the conclusion or target of question-answer, It had already been scheduled in advance by Phra Nāgasena, but the dialectic process being used as the important tool in explanation of the truth in Buddhism to have King Manander clearly realize and start in operation proved by himself.

So, the dialectic in *Milindapañhā* had been appeared into 2 categories of valuation as follows : 1) It was the process to present the truth principle linking the result of operation to have the operator understand that he had implemented it correctly. 2) It was the protective tool for Buddhism, as for the problem debate or philosophical dispute, and at the same time it was the tool for dissemination of the Lord Buddha's doctrine being noble truth (*Ariya Sacca*) to be widened.